

ANNA MASCHIK

**Als je
niet
gepakt
wil
worden
dood de
schapen
dan**

ROMAN

WE KOMEN HET VERHAAL BINNEN door de ingewanden van een schaap en zoals ook ik ter wereld gekomen ben: door een snee in het onderlijf. De navelstreng heeft zich driemaal om mijn nek gewikkeld als een strop, dus snijdt de vroedvrouw, haar naam is Anna, een lachende mond in de buik van mijn moeder, haalt mij eruit en naait de lach dicht tot een scheve glimlach. Ik wil me graag even voorstellen, ik ben Alma, en mijn verhaal is een ingewandenschouw: lever, longen, hart en maag worden op hun kenmerken onderzocht.

HET HUIS VAN DE VROEDVROUW staat buiten het dorp, op een uitgestrekte vlakte waar de omheinde landouwen overgaan in het marsland en verderop in de koele Waddenzee. Het oude moerasbos is al tientallen jaren geleden gerooid om van het hout de dakbalken voor het dorp te maken. Tegenwoordig wijzen in de zomer enkel nog wat bosanemonen langs de weg op de vroegere bebossing. De weg voert met flauwe bochten tot aan het huis, als een lange tong in een mond, met links en rechts van de voordeur een raam dat vriendelijk naar het landschap kijkt.

Nu stapt Anna, de vroedvrouw van het dorp, de deur uit. In haar rechterhand houdt ze stevig omklemd een tas van zware zwarte stof, die een slot heeft waarvan ze de sleutel altijd bij zich draagt. Ze trekt de deur achter zich dicht en volgt de weg naar het dorp dat uit slechts twee smalle straten bestaat, de Westerstieg en de Osterstieg, die zich aan weerszijden van een beek uitstrekken en elkaar nooit raken. Anders dan je zou denken, ligt de Westerstieg aan de oostkant van de beek en de Osterstieg aan de westkant. Boven de huizen steekt enkel de dertig meter hoge kerktoeren uit, links daarvan staat het raadhuis met zijn stralend witte muren en aan de bosrand de grijze molen, waar de boeren hun graan heen brengen.

Anna loopt met grote stappen en ingetrokken hoofd tegen de wind langs de Westerstieg naar het noordelijkste punt, langs een laag wit houten hek tot aan de poort van een boerderij. Ze neemt de tas van haar rechter- in haar linkerhand, er lijkt iets in te spartelen. Met haar nu vrije rechterhand klopt ze op de poort.

HET VERHAAL BEGINT met mijn overgrootmoeder. Zij is de eerste wier naam ik ken en behalve ik kent allang niemand die meer. Henrike wordt op de eerste dag van de nieuwe eeuw geboren als boerendochter in een dorp aan de Noordzee. Ze is de oudste van vijf kinderen en lijkt door haar donkere haar en haar brede voorhoofd erg op haar moeder.

In het voorjaar helpt ze haar ouders bij de uitzaai op het veld, in de zomer bij de hooioogst, en in het najaar bij de aardappeloogst. Naar school gaat ze in de wintermaanden, die ze het prettigst vindt. Dan zit ze tot 's avonds laat in de keuken over haar lei gebogen en haalt ze in wat de anderen al hebben gedaan.

Als Henrike dertien is, sterft haar moeder en laat haar met de jongere broertjes achter. Haar vader, die altijd al kort van stof was, spreekt van nu af aan nauwelijks nog een woord. Henrike leert snel om voor alles te zorgen, doet in haar eentje het huishouden en samen met haar vader de boerderij. Naar school gaat ze niet meer.

Van haar moeder heeft Henrike leren roken, pekelen en worst maken. Ze kan roggebrood bakken, jam maken en groenten weken. Ze weet dat de kruidenier de potten met de weckgroenten niet goed sluit en dat je het beter thuis zelf kunt doen met het apparaat van de buurvrouw. Ze weet dat je de was moet koken, voor-

dat je hem op het wasbord bewerkt, en dat je met het overgebleven zeepsop de vloer moet schrobben. Ze weet dat je op de weekmarkt twaalf eieren voor een mark en een kilo rundvlees voor drie mark kunt verkopen en daarmee een dagloner kunt betalen om de stalmest uit te strooien. Ze weet hoe je koorts verlaagt, een wond verbindt en een hoestdrankje brouwt. Wat ze niet weet, is hoe je voor je broertjes een moeder vervangt.

ALS KIND SPEEL IK dat mijn moeder is gestorven en ik het in mijn eentje moet zien te rooien. Ik ben in het bos of op een eenzaam eiland en moet brandhout verzamelen, jagen en een schuilplaats bouwen. Als er andere kinderen komen om te spelen, maak ik ze wijs dat ook hun moeder dood moet zijn. Je kunt niet echt spelen als je moeder nog leeft, dat is logisch. Ze zou alles verbieden, en bovendien hoefde je dan geen brandhout te zoeken, want daar zou zij voor zorgen.

DE LANGGEREKE BOERDERIJ STAAT WEGGEDOKEN in het noorden van het dorp, met een rieten dak dat op de rode muren rust als een kapsel. Achter de poort, die hoog is zodat de volgeladen hooiwagens erdoorheen kunnen rijden, ligt een binnenplaats van waaruit je links in de stal en rechts in het woongedeelte komt, of verder rechtdoor in de recent aangebouwde schuur.

De kinderen slapen samen met hun vader in één kamer, waar ze in tweetallen een smalle bedstee delen. De mooie kamer wordt alleen op zondagen en bij bezoek gebruikt, in de vitrines staan de blauwe koffiekopjes met de witte bloemetjes erop. In de keuken zijn de muren met leem gestuukt. Dankzij het fornuis met het open vuur blijft het hier het hele jaar door warm.

Na de dood van hun moeder hebben de dingen in een mum van tijd een nieuwe structuur gevonden. Elke ochtend drijven de twee oudste broertjes de koeien naar de wei en 's middags terug naar de stal. Ze zijn bang voor de grote dieren met de lome ogen en verstoppen zich achter de roeden in hun handen, die er plotseling zo vreselijk klein uitzien. Hun vader, die in rap tempo dun en pezig wordt terwijl hij eerst fors en potig was, zorgt voor de varkens. De jongste broertjes zijn de baas van het kippenhok. Ze lokken met lieve woordjes en handen vol graankorrels de vogels van hun nest, dan

zoeken ze zorgvuldig de stalvloer en de struiken af. De rauwe eieren zijn heel breekbaar, en ze zijn trots als ze de volle manden, waarin dagelijks zeker veertig stuks liggen, naar de keuken hebben gebracht zonder dat er eentje is gebroken.

HET IS EIND JUNI, de hitte drukt zwaar op de hoofden van de aanwezigen, die dicht opeengepakt onder het lage plafond van de raadskelder staan. Er worden handen geschud en liederen gezongen. Ter ere van de feestdag overhandigt het bestuur van de oud-strijdersbond een ingelijst portret van de keizer aan een honderdjarige. Henrike staat dicht bij de uitgang, verfrommelt haar schort in haar bezwete handen en bedenkt dat er bij deze temperaturen een vroege oogst zal zijn, die ze zonder haar vader moet zien te klaren.

Veertig mannen uit het dorp trekken voor de keizer ten oorlog, haar vader is de oudste van hen. Ze nemen afscheid op het perron bij de open schuifdeur van een wagon, van waaruit de mannen zwaaien, roepen en handen reiken. Sommigen zitten, anderen staan, van twee is alleen het hoofd te zien dat onder de arm van een ander door is gestoken, een sigaret tussen de lippen. Henrike en haar broertjes zijn hun vader al gauw uit het oog verloren, toch verroeren ze zich niet totdat de trein zich in beweging zet. Op de buitenkant van de wagons zijn leuzen geschreven. Naar Parijs, staat er, en: Tot ziens op de boulevard. Ze gaan naar het westelijk front.

DE MOESTUIN ligt achter het grote huis, vier vierkante groentebedden gescheiden door een smal pad. Hier heeft Henrikes moeder in keurige rijen wortelen, kool en bieten geplant, ertussen de kruiden en wat bloemen. Het meeste eten ze zelf of ze maken het in voor de winter. Maar hoe Henrike zich elke dag ook inspant en voor de bedden zorgt, hoe ze ook wiedt en spit, zaait en plukt, sinds de dood van haar moeder verliest de groente gaandeweg haar kleur. Telkens als ze een wortel of een biet uit de aarde trekt, lijkt hij een beetje bleker dan de vorige, ook de kool wordt ondanks voldoende zon niet meer diepgroen.

Als Henrike op een ochtend de tuin in komt en alle groenten melkachtig wit aantreft, weet ze dat haar vader in de oorlog is gesneuveld. Op de verenigingsdag van de oud-strijdersbond wordt zijn naam voorgelezen, de aanwezigen staan op van hun zitplaats. Voor Henrike en haar broertjes wordt nog dezelfde dag vijftig kilo aardappelen langsgebracht en in de maand daarop wordt geld voor de kerstcadeaus ingezameld. Als de buurman met de aardappelen voor de deur staat, zijn die sneeuw wit, zelfs de schillen. Maar de broertjes eten wat Henrike ervan kookt, zwijgend en zonder te klagen.

ALS IK TE WETEN KOM HOE AARDAPPELEN GROEI-
EN, begraaf ik een zomer lang mijn spullen in de aarde.
Ik trek het hoofd en de ledematen van mijn poppen,
snijd de buik van mijn knuffels open en haal de vulling
eruit. Ik scheur de bladzijden uit mijn boeken en knip
met de keukenschaar mijn broeken in repen. Dan graaf
ik met mijn blote handen gaten in de groentebedden,
leg er een poppenhoofd of een broekspijp in, bedek ze
met aarde en begiet alles zorgvuldig zoals ik het mijn
moeder heb zien doen.

Wekenlang wacht ik ongeduldig, elke ochtend hol ik
meteen naar buiten en zoek de aarde af naar kiemende
scheuten. Als ik in de herfst verwachtingsvol de schop
in de aarde steek, vind ik niets dan vieze, natte lorren.

ALS DE OORLOG VOORBIJ IS, willen de broers algauw niets meer met het dorp, de boerderij of Henrike te maken hebben. Ze trekken een voor een naar het zuiden, verder en verder, tot bergen hun het zicht op het vlakke land van hun kindertijd benemen.

's Nachts ligt Henrike nu vaak lang wakker, ze luistert naar de ongewone stilte en denkt na. Ze zou het liefst willen dat het altijd zo kon blijven, alleen zij en de dieren in de stal die met hun lichaam het huis vanbinnen verwarmen. Maar ze weet dat zij in haar eentje de boerderij niet kan bestieren en besluit dat het beter is te trouwen.

HENRIKE ONTMOET GEORG op het verjaardagsfeest van de keizer. Zoals elk jaar heeft de oud-strijdersbond van het dorp te zijner ere een gezamenlijke kerkgang georganiseerd, gevolgd door een toneelvoorstelling en muziek op het grote plein. De beide dorpscafés trakteren elk op dertig liter bier ter verwelkoming van de gasten. Henrike heeft Georg allang in het vizier, en als hij haar blik eindelijk beantwoordt, vraagt ze hem bijna bars ten dans.

GEORG ONTMOET HENRIKE op het verjaardagsfeest van de keizer. Zoals elk jaar heeft de oud-strijdersbond van het dorp te zijner ere een gezamenlijke kerkgang georganiseerd, gevolgd door een toneelvoorstelling en muziek op het grote plein. De beide dorpscafés trakteren elk op dertig liter bier ter verwelkoming van de gasten. Georg heeft Henrike allang in het vizier, en als zij zijn blik eindelijk beantwoordt, vraagt hij haar met zachte stem ten dans.

Wat verbindt ons met degenen die voor ons kwamen?

Een zeldzaam krachtig debuut over de erfenis van trauma, de veerkracht van de mens en de dunne grens tussen het alledaagse en het magische.

Op de shortlist van de Österreichischer Debütpreis

‘Het is lang geleden dat ik een familiegeschiedenis heb gelezen die op zo'n prachtige en levendige manier over een tijdperk vertelt.’

Martina Hefter, winnaar Deutscher Buchpreis 2024

www.uitgeverijmozaiek.nl

NUR 302

9 789023 964049 >